

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

KLAGE FRA A, B OG C PÅ LAGMANN D, X LAGMANNSRETT. SAK NR 36/05.

Tilsynsutvalget for dommere har i møte 27. juni 2005 truffet vedtak i ovennevnte sak.

Vedtaket er truffet av følgende medlemmer: Anne Lise Rønneberg, leder, Trine Buttingsrud Mathiesen, Eva Nygaard Ottesen, Helen Bjørnøy og Inger Lise Gjerv. De tre siste har møtt som personlige vararepresentanter for Jon Høyland, Halvor Kjølstad og Wenche Frogd Sellæg som alle hadde forfall.

Ved brev av 13. april 2005 har A, B og C inngitt klage på lagmann D, X lagmannsrett. Klagen gjelder dommeradferd. Klagerne har senere avgitt flere supplerende uttalelser. Klagen er forelagt for lagmann D, som har avgitt uttalelse. Utvalget har videre mottatt uttalelser fra de øvrige medlemmer av den dømmende rett, lagdommer E og sorenskriver F, samt fra partenes prosessfullmektiger, advokat G og advokat H. Embetsleder ved X lagmannsrett er orientert om klagen.

Saksforholdet er i korthet følgende:

Det dreier seg om en barnefordelingssak der en av klagerne, C, var ankemotpart. De to andre klagerne, A og B, møtte som vitner for henne. Ankeforhandlingen ble avholdt 11. – 12. januar 2005, med lagmann D som rettens administrator.

Klagerne - A, B og C - har i hovedsak vist til følgende:

Klagen gjelder lagmannens utspørring og holdning under deres parts-/vitneforklaringer. De følte at hun på forhånd hadde tatt parti med C's motpart, og at dette påvirket måten hun spurte dem ut på. Som eksempel nevnes at lagmannen kunne avbryte dem midt i en setning for så å stille nye spørsmål, noe som medførte at viktige poeng ikke fikk komme frem. Det oppstod videre misforståelser på grunn av språkproblemer, noe lagmann D ikke tok hensyn til. Alle tre følte seg svært urettferdig behandlet, og særlig følte de seg "grillet" og mistrodd.

C har bl.a. i et langt og detaljert brev av 1. mai 2005 redegjort nærmere for anførselen om at det oppstod misforståelser i retten ved å gi en utførlig redegjørelse for hvilke feilaktige faktiske forhold hun mener retten har lagt til grunn i dommen. Hun har imidlertid presisert at klagen gjelder lagmann D's opptreden i forbindelse med hennes partsforklaring, og har i den sammenheng bl.a. uttalt følgende:

"Hun lyttet meg ikke, stilte meg det samme spørsmål til det uendelige, avbrøt meg bestandig, mistolket meg, og ikke i det minste fornærmet hun meg."

A har fremhevet at klagen i hovedsak gjelder måten hun og de andre klagerne ble behandlet på i retten. Hun avga forklaring som et helt nøytralt vitne i saken, og hennes forklaring burde vært sentral i rettens bevisvurdering. Hun følte seg ikke trodd, og hennes uttalelser

ble ikke vektlagt i dommen. Hun fikk heller ikke anledning til å gi utfyllende opplysninger i retten omkring sentrale faktiske forhold. Til dette har hun bl.a. uttalt:

”Først av alt vil eg understreke at eg er eit nøytralt vitne i denne saken. Eg vart kalla inn frå barnehagen, på grunn av konkrete hendelser og utsagn eg har vore vitne til, og eg er såleis ikkje i nært kjennskap til nokre av foreldra i denne saken.

[...]

Eg vart [...] avbroten i mitt vitnemål – slik at viktige utsagn ikkje fekk komma fram i dagen. Eg føler heile mitt vitnemål, er plukka frå kvarandre, slik at poenget mitt er borte.”

Hun har utdypet sine klagepunkter gjennom flere konkrete eksempler mer eller mindre tilsvarende det foranstående.

Det er hennes oppfatning at advokat H gir en fullstendig gal fremstilling av forhandlingene, når han i sin uttalelse av 13. mai 2005 roser lagmann D's administrasjon av forhandlingene.

B har presisert at når en blir stilt samme spørsmål gjentatte ganger, kan ordet ”grilla” bli brukt. Etter å ha lest dommen, mener hun å ha blitt avhørt uten grunn. Videre har hun uttalt følgende:

”At jeg ikke klarte å tilfredsstille lagmann D sine krever (for sannhetens sin formål, selvfølgelig) det er ikke tvil for meg men jeg kan ikke begripe hvorfor, i hennes konklusjoner (som avsluttet min vitneforklaring og varte en stund) var jeg en slik upålitelig vitne?”

Innklagede - lagmann D - har i hovedsak vist til følgende:

Det ble aldri antydning under ankeforhandlingen, verken fra de tre klagerne eller fra ankemotpartens prosessfullmektig, at de opplevde noe klanderverdig eller ubehagelig.

Hun kjenner seg ikke igjen i beskrivelsen av at hennes utspørring var påvirket av forutinntatthet, og det er galt når det anføres at hun var partisk i den ankende parts favør. Hun har i den forbindelse uttalt bl.a. følgende:

”En annen sak er at vitner dersom de i utgangspunktet oppfatter seg som ”vitner for en part – den ene partens vitner” vil kunne oppfatte rettens spørsmål som annerledes åpent søkende enn de spørsmålene som den advokaten som har innkalt dem, har stillet.”

Hun kan ikke særskilt huske vitnet A, og kan i det hele tatt ikke erindre at det knyttet seg noen spesielle vanskeligheter til noen av forklaringene fra vitner påberopt fra ankemotparten, med unntak for B.

B fremsto i retten oppløst i tårer, og hun var åpenbart sterkt fortvilet. Hun fikk umiddelbart tilbud om å utsette sin vitneforklaring til hun fikk roet seg herunder å komme tilbake senere. Dette avslo hun. B's kortfattede vitneprov var ikke til å misforstå, og det krevde bare noen få språklige avklaringer.

C redegjorde tilsynelatende godt for seg. Det var imidlertid åpenbart at hun ofte misforsto samtlige andre aktører i retten, ikke minst også sin egen prosessfullmektig. Om dette kan bl.a. nevnes følgende:

”Når hennes svar under partsforklaringen og under diverse tilleggsforklaringer var rene

”-God dag mann. – Økseskaft.” innlegg, er det riktig at jeg stoppet henne og prøvet å få formidlet hva som var spørsmålet innhold. Det hendte også at jeg hjalp henne med å korrigere sine fremstillinger slik at de ikke skulle være til å misforstå. Under ankeforhandlingen i lagmannsretten takket hun flere ganger for denne bistanden.”

Avslutningsvis bemerkes

”... at en part som ikke får medhold i sin sak og hennes venninner/de som ser saken fra hennes side muligens vil kunne sitte igjen med en subjektiv følelse av ikke å bli trodd. Men som det fremgår av dommen i saken, var det ikke på noe tidspunkt i saken spørsmål om å tro den ene eller annen part eller det ene eller annet vitne, men om å bygge dommen i saken på en totalavveining av de faktiske opplysningene som var fremkommet i saken.”

* * *

Som det fremgår innledningsvis har utvalget også mottatt uttalelse fra andre.

Lagdommer E – har bemerket at det fra rettens side ble lagt stor vekt på at partene og advokatene skulle få den tid de trengte. Retten var etter hans oppfatning ikke forutinntatt. Han har videre fremhevet følgende:

”Det er min oppfatning at retten verken var eller opptrådte forutinntatt. Det forelå i saken to sakkyndige uttalelser som konkluderte ulikt og som tydelig viste at det var nødvendig å møte saken med et åpent sinn. Ankemotparten og to av vitnene hadde ikke norsk som morsmål. Det var nødvendig å være aktiv i forhold til disse for å sikre seg mot (og flere ganger oppklare misforståelser). Jeg opplevde det ikke slik at noen av partene eller vitnene ikke fikk snakke ut.

Da ankende parts prosessfullmektig fikk ordet til prosedyre, med partene og ankemotpartens prosessfullmektig tilstede, startet han uoppfordret med å si (gjengitt etter hukommelsen) at han på vegne av ham selv og kollegaen, ville takke rettens formann for usedvanlig fin administrasjon. Han ga uttrykk for at de begge var enige om at retten hadde vært svært imøtekommende overfor dem og at de var tilfredse med at de hadde fått den tid de ønsket. Det kom ikke innsigelser til denne uttalelsen fra noen av de tilstedeværende.”

Sorenskriver F - har bemerket at lagmann D lot parter og vitner få all den tid som var nødvendig for at de skulle kunne forklare seg i full bredde, og det var aldri tvil om at poenget var å få fram faktum i saken. Han mener det er urimelig å betegne lagmann D's prosessledelse eller hennes måte å stille spørsmål på, som preget av forhåndsdømming.

Saken ble behandlet med en nesten usedvanlig grundighet, og han tror klagerne har kommet i skade for å sette likhetstegn mellom grundighet og ”grilling”. Når det gjelder eventuelle misforståelser, kan han ikke erindre at lagmann D på noe punkt forsto de svarene som ble gitt i retten på annen måte enn det han selv gjorde. Han har avsluttet med følgende:

”Oppsummerende er det min oppfatning at ankeforhandlingen ble administrert på en korrekt og særdeles grundig måte hvor lagmann D var høflig i forhold til alle aktører. Dette understrekes av at den ene av prosessfullmektigene ved avslutningen av hovedforhandlingen, benyttet anledningen til å rose prosessledelsen.”

Prosessfullmektig for C – advokat G – har innledningsvis pekt på at han prøvde å få saken utsatt på grunn av at den sakkyndiges rapport kom så nær opp til ankeforhandlingen. Dette ble ikke imøtekommet, og det ble gitt liten tid til å innhente nye vitner.

Etter hans oppfatning var spørsmålene som ble stilt til den ankende part av en helt annen og mildere karakter enn de spørsmål som ble stilt overfor hans klient, C. Utspørringen av henne ga uttrykk for skepsis og til dels antipati overfor henne. Lagmannen var videre svært pågående og aggressiv i sin utspørring av B. B var svært nervøs, og brast i gråt etter avhøret. Videre oppfattet han det slik at lagmannen under utspørringen av A stilte seg svært skeptisk til vitnets uttalelser, og at utspørringen bar preg av mistro til det som ble forklart. Etter G oppfatning var det saklig grunn til kritikk av den måten rettsaken ble administrert på.

Prosessfullmektig for den ankende part – advokat H – har fremhevet lagmann D's prosessledelse som svært god. Hennes respektfulle behandling av vitnene, og aktive medvirkning til å få saken fullt ut opplyst, var enestående. Han stiller seg uforstående til påstanden om at lagmannen avbrøt vitner eller parter slik at eventuelle poeng ikke kom fram. I følge hans hukommelse lot lagmannen parter og vitner få snakke lenger enn det som kanskje var nødvendig. Han opplevde at dette ble gjort nettopp for å vise respekt for disse. Han stiller seg videre uforstående til påstanden om at det oppstod misforståelser som følge av språkproblemer. Imidlertid har han forståelse for at klagerne opplevde det ubehagelig å være i vitneboksen, men hevder at dette ikke skyldes lagmann D's spørsmål, men derimot deres grunnlag for synspunkter.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Klagerne har bedt om å få avgi muntlig forklaring for utvalget. På bakgrunn av klagens art og slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Følgelig behandles klagen på skriftlig grunnlag. Det bemerkes i den forbindelse at det har vært en grundig saksforberedelse, der klagerne har fått anledning til å utdype sine anførsler, noe de også har gjort.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf domstoloven § 236 første ledd. Dette krever med andre ord at dommeren kan bebreides.

Det er et gjennomgående trekk i mange av de klagesaker som bringes inn for utvalget at klagen i større eller mindre grad synes å springe ut av misnøye eller uenighet med rettens avgjørelse(r). Selv om det i denne saken først og fremst er lagmannens administrasjon og opptreden det klages over – noe utvalget kommer tilbake til nedenfor - finner utvalget likevel grunn til å bemerke at klagerne, som dels er part, dels vitner, i sine uttalelser synes preget av en holdning i ankemotpartens favør. For ordens skyld vil derfor utvalget vise til bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd. Denne bestemmelsen sier at utvalget ikke kan "vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Dette betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for kjæremål eller anke til høyere domstol, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om kjæremåls- eller ankeadgangen er benyttet eller ikke. I nærværende sak ble dommen påanket, jf nedenfor

I denne saken har lagmannen oversendt kopi av dommen til nærmere belysning av hva saken gjaldt. Klagerne – først og fremst C – har etter dette kommet med til dels utførlige kommentarer til dommen og dens innhold. Tilsynsutvalget bemerker til dette at man ved å lese en dom nok kan få et mer konkret inntrykk av saken, partene og av og til også de vitneforklaringer som er avgitt. Det ligger imidlertid helt utenfor utvalgets kompetanse å vurdere dommens innhold eller konklusjon, herunder rettens saksbehandling som ligger til grunn for denne og slett ikke rettens bevisvurdering. Dersom et vitne mener seg mistrodd, misforstått, eller anfører at vitnets forklaring ikke er tillagt tilstrekkelig vekt ved rettens avgjørelse, kan utvalget ikke vurdere dette. Det er i så fall partene, i praksis ved partenes prosessfullmektiger, som må angripe rettens vurdering gjennom anke til høyere instans. I denne saken fremgår det at lagmannsrettens dom ble anket til Høyesterett, og at den er nektet fremmet av Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Følgelig har utvalget sett det helt utenfor sin oppgave å vurdere klagerens anførsler om uriktig saksbehandling m.v., og utvalget kan heller ikke gå nærmere inn i f eks C's detaljerte gjennomgang av dommen, der hun påpeker alt som er galt.

Utvalget har imidlertid full kompetanse til å vurdere dommerens adferd, herunder hennes opptreden under rettsforhandlinger. Og som fremhevet foran er det først og fremst det denne klagen gjelder.

Sorenskriver F's uttalelse er delvis gjengitt foran. Tilsynsutvalget finner imidlertid grunn til å trekke frem noen av hans generelle uttalelser, som også er dekkende for utvalgets generelle oppfatning. F skriver bl.a. følgende:

”Alle dommere er utsatt for å bli ”overfortolket”. Parter, vitner og prosessfullmektiger følger nøye med i dommernes atferd og det er et velkjent fenomen at selv de mest uskyldige fakter eller utsagn kan bli fortolket som et standpunkt. Hvis dommerne stiller mange spørsmål om et emne som en part har vanskelig for å svare på, kan det bidra til å skape uriktige forestillinger om at dommerne har inntatt et forhåndsstandpunkt som går parten imot.”

Utvalget vil i forlengelsen av dette tilføye følgende: Barnefordelingssaker er saker der ikke jussen, men først og de menneskelige aspekter og konflikter står i fokus. Sakene er ofte svært følelseladete og innbyr til sterke følelser – og ikke minst uro for fremtiden - hos dem som er involvert. Først og fremst gjelder dette partene selv. Men det er heller ikke uvanlig at noen vitner i nettopp disse sakene møter med et intenst og oppriktig ønske om å hjelpe den de vitner for, og hvor de opplever at det står mye på spill for vedkommende. Det at nøytrale vitner føler seg misforstått av retten, er et forhold Tilsynsutvalget ikke kan vurdere. Retten har på sin side et særlig ansvar for sakens opplysning i disse sakene, hvor ikke partene fullt ut har fri rådighet. Det er derfor særlig viktig at dommerne får lede forhandlingene og stille de spørsmål som antas nødvendige med henblikk på å komme frem til et mest mulig riktig resultat.

På bakgrunn av de fremlagte opplysningene vil ikke utvalget se bort fra at ikke bare parter og vitner, men også rettens medlemmer, og ikke minst administrator, kan ha opplevd denne saken som vanskelig. Sakens tema er allerede berørt. I tillegg fremkommer at det ifølge saksdokumentene var to svært lange rettsdager, noe som også vel kan tenkes å ha påvirket aktørene. Mye tyder på at lagmannen har hatt en krevende oppgave som administrator, ikke minst fordi det åpenbart har vært en del språkproblemer som kan ha gjort utspørringen mer komplisert og tidkrevende enn normalt.

Det er sterkt beklagelig når parter og vitner sitter igjen med slike følelser som klagerne i denne klagesaken gir uttrykk for. Dette er imidlertid situasjoner som fra tid til annen oppstår når en rettssak har vært følelsesmessig særlig vanskelig. I denne saken er klagerne og rettens øvrige aktører til dels svært uenige i hvorledes forhandlingene forløp. Tilsynsutvalget finner det imidlertid ikke godtgjort at lagmann D har opptrådt i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget for dommere har etter dette fattet slikt enstemmig
vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann D.

* * * * *

Tilsynsutvalgets vedtak kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler. Partene i saken kan bringe vedtaket inn for tingretten ved søksmål. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om vedtaket. Det vises nærmere til domstoloven § 239.

Kopi av dette vedtak sendes førstelagmannen i X til orientering.